

**AZ ÉRMELLÉKI
EV. REF. EGYHÁMEGYE
1904. ÉVI ÁPRILIS HÓ 21-ÉN
SZÉKELYHIDON TARTOTT
RENDES KÖZGYÜLÉSÉNEK
JEGYZŐKÖNYVE.**

DEBRECZEN,
NYOMATOTT HOFFMANN ÉS KRÖNOVITZ KÖNYVNYOMDAJÁBAN
1904.

AZ ÉRMELLÉKI
EV. REF. EGYHÁMEGYE
1904. ÉVI ÁPRILIS HÓ 21-ÉN
SZÉKELYHIDON TARTOTT
RENDES KÖZGYÜLÉSÉNEK
JEGYZŐKÖNYVE.

DEBRECZEN,
NYOMATOTT HOFFMANN ÉS KRUGNOVITZ KÖNYVNYOMDAJÁBAN
1904.

Az
érmelléki ev. reform. egyházmegye

1904. évi április hó 21-én

Székelyhidon tartott rendes közgyűlésének

jegyzőkönyve.

~*~

Jelen voltak:

Nagy István esperes és *Zsigó Endre* egyh. m. gondnok
kettős elnökle mellett

a) *Tanácsbírák:*

Egyházi részről:

Vecsey Sándor
Szathmári Sándor
Marjai Péter
Bányai László
Fazekas Imre főjegyző is.
Végh József jegyző.

Világi részről:

Drávetzky Béla
Fráter Zoltán
Konrád László
Dobozy Kálmán
Dr. Babós János v. főjegyző.
Magyari Miklós e. m. ügyész.

b) *As egyházak képviselőiben:*

Albis: Kalas István lelkész, Milotai Lajos tanító.

Álmosd: Könyves Tóth Sámuel l., Fráter Zoltán fő-
gondnok.

Alsó-Ábrány: Molnár Ferencz gondnok.

Apát-Keresztur: Csuka Ferencz l., Barsai Gyula tanító.

5 Asszonyvására: Vecsey Sándor l., Kovács Zsigmond g.

Bagamér: Bányai László l., Silye Dániel gondnok.

- Bályok: Molnár Mihály l., Balog Bálint gondnok.
 Bogoszló: Kócza István gondnok.
 B.-Diószeg: Papp Gusztáv l., Domokos István gondn.
- 10 B-Félegyháza:
 Csokaly: Simon Elek l., Csengeri Beniámin gondnok.
 Ér-Adony: Jakab József lelkész, Kovács Károly gondn.
 Ér-Keserü: Fazekas Imre l., Lengyel Sándor gondnok.
 Ér-Köbölkut: Torma Károly lelkész.
- 15 Ér-Mihályfalva: Szathmári Sándor l., Dobozy Kálmán főgondnok, Konrád László presbýter.
 Ér-Olaszi: Demjén Ferencz l., Kópis Sándor gondnok.
 Ér-Semjén: Végh József lelkész.
 Ér-Tarcsa: Molnár József lelkész, Aszalós Sándor g., Tolvaj Sándor, Kurucz Zsigmond presbyter.
- Felső-Ábrány:
 20 G.-Petri: Takács Zsigmond l., Molnár József gondnok.
 H.-K.-Szent-Miklós: ifj. Szabó József l., Kaszonyi Gábor gondnok.
 H.-K.-Szent-Imre: Nagy István lelkész.
 Kakad: Csontos László lelkész.
 Kecz: Balogh Imre lelkész, Fábián János t. k.
- 25 K.-Kereki: Lengyel Pál l., Hajdu József t. k.
 Kóly: Szentkirályi Károly l., Literáti József gondnok.
 Margitta:
 Micske: Rácz Lajos l., Lakatos Sándor gondnok.
 M.-Petri:
- 30 Nagy-Léta: Marjai Péter l., Holló József s. l., képv.
 Ottomány: Szabó Mihály lelkész.
 Piskolt: Erdei Gábor t. k., Varga Péter gondnok.
 Poklostelek:
 Szalacs: György József gondnok, Tóth Miklós pr. k.
- 35 Székelyhid: id. Szabó József l., Pozsgai Károly t. k., Román József gondnok.
 Szentjobb: Bán Sándor lelkész, Mike Sándor k.
 Széplak: Dombi Bálint gondnok.
 Tóti: Sipos János lelkész, Fazekas Imre gondnok.
 Uj-Léta:
- 40 Vajda: Magyar Gábor l., Czirják Zsigmond gondnok.

c) *A tanítói kar részéről:*

Hajdu Zsigmond tan. egyl. elnök, Molnár Antal tan. egyl. jegyző, mint a tanítói kar képviselői és számos tanító.

1. sz. Nagy István esperes, egyházi elnök Istenhez emelt buzgó ima után, szívélyesen üdvözölve a szép számban megjelenteket, s felhíván figyelmüket a tárgyalandó fontosabb ügyekre :

a gyűlést megnyitottnak nyilváníja.

2. sz. A közgyűlés megnyitása után a jelenlevők számoltattak össze, a következő — elől már feltüntetett eredménnyel: jelen volt az elnökségen kívül 5 egyházi és 4 világi tanácsbíró; egyházi részről 2, világi részről egy jegyző és az egyházmegyei tiszti ügyész. — 39 anya-egyház közül részint lelkésze és gondnoka, részint gondnoka és megbizotta által képviselve 34; a tanítói kar képviselőjében tanító egyesületi elnök és jegyző; több tanító és számos hallgató. A meg nem jelent lelkészek s képviselőt nem küldött egyházak elmaradásokat s annak okát az esperesi hivatalnál bejelentvén, távolmaradások igazoltnak tekintetik.

3. sz. Esperes betérjeszti az 1903. szept. hó 22-én tartott közgyűlés óta elnökileg végzett ügyekre vonatkozó jelentését az alábbiakban :

Esperesi jelentés

az érmelléki ev. ref. egyházmegyében az 1903. év utolsó és az 1904. év első negyedében tett elnöki intézkedésekről:

Nagytiszteletű és Tekintetes Egyházmegyei közgyűlés!

1. Jelentésemet azon kezdhetem, hogy az országos gyámsegélyt 587 korona 50 fillért, Tiszteletes Fazekas Mihályné, Szikszay Józsefné, Bajza Antalné, Thamási Lajosné lelkészi özvegyeknek, Szikszay Dezső, Thamási Lajos és Géza lelkészi árváknak elküldtem.

2. Sept. 27. Tiszteletes Csépké Elemér atyánk fiát, segédlelkészi minőségben felhatalmaztam.

3. Okt. 2. Józsa Gábor ér-keserői tanítónak elbocsátó levelet adtam.

4. Okt. 22. Müller Ferencz szalacsi tanítónak elbocsátó levelet adtam.

5. Több egyházak hátrányai behajtását illetékes helyeken kérelmeztem.

6. November 1. Gyámintézetünk adósainak jegyzéket behajtás végett tiszti ügyész urnak átadtam.

7. November 6. Az új-létai adósok kötvényeiszintén hasonló elbánás végett.

8. November 6. Házi pénztárunk adósainak fizetési határnapul November 30. tűztem ki.

9. November 6. H.-K.-Szentmiklósna 1200 korona templom építési kölcsönt engedélyeztem.

10. Bán Sándor, K. Szabó József lelkészek, — Tolas István, Szebeni József tanítóknak fejenként 52 korona; összesen 208 korona rendkívüli államsegélyt küldtem.

11. Apátkeresztur, Ér-Olaszi, Mónus-Petri, Gálos-Petri, Szentjobb és Vedres-Ábrány egyházaknak 100—100, együtt 600 korona ref. segély egyleti segélyt küldtem.

12. Deczember 21. Lelkészi özvegyeink és árváink gyámsegélyének ez évi utolsó negyedét 587 k. 50 fillért megküldtem.

13. A gyámsegélyzettek ez évi nyugtáit 2350 korona értékben a kezelő választmánynak felküldtem.

14. A rendkívüli állam és ref. segélyegyleti segélyek nyugtáit 808 korona értékben, a kerületi pénztári hivatalnak.

15. Az álmosdi lelkész lemondása folytán az egyházat a választási előmunkálatokra felhívtam.

16. A biblia ünnepének megtartását elrendeltem.

17. A bályoki új leányiskola megnyitása alkalmából 200 korona közköltőnek 7 osztályban való kivetését megerősítettem; a diószegi 1000 koronás alapítványt róm. kath. Tek. Ujvári Ödön urnak megköszöntem.

18. Febr. 21. Az álmosdi lelkész választás vezetésére Tekintetes gondnok urral Nagytiszteletű Bányai László és Tekintetes Dobozi Kálmán tanácsbíró urakat kértük fel. Szabályszerűen és egyhangu meghívás utján Tiszteletes Könyves Tóth Sámuel atyánkfia választatván meg, kérem az ő megerősítését.

19. Minden egyházi főhatóságunktól érkezett rendeleteket, jegyzőkönyveket, felhívásokat és a próba énekes könyvet minden egyháznak megküldtem.

20. Nagy Lajos IV-ed éves hittanhallgató atyafit Mihályfalvára segédlelkészi minőségben fölhatalmaztam.

21. Márczius 16. Lelkészi özvegyeink és árváink folyó évi gyámsegélyének első negyedét 600 koronát elküldtem.

22. Micskei lelkész atyánkfiát a poklosteleki ref. egyház gondozásával megbiztam.

23. Több rendbeli törlési engedélyeket megerősítettem.

24. A tanítói fizetés pótlékot nyert apátkereszturi, bagaméri, bátyoki, ér-adonyi, ér-semjéni, ér-tarcsai, gálospetri, kéczi, kis-kereki, tóti, mónus-petri, székelyhidi és uj-létai egyházak összesen 4878 korona segélyben részesülnek.

25. Egyházmegyei tanító karunk 32 tagjának kérévnye elintéztetvén 7075 korona korpótlékban részesülnek.

26. A kólyi adásvételi szerződésre az egyházmegye és kerület 1898-ban adott engedélyét rá vezetvén, azt megerősítettem.

27. Jelen közgyűlésünk tárgysorozatát minden egyháznak megküldtem.

28. Gyámintézeti pénztárnok úr lemondván, a szavazást elrendeltem, a szavazatokat felbontattam, intézkedéseim tudomásul vételét és megerősítését tisztelettel kérve vagyok

H.-K.-Szentimrén ápril 18. 1904.

A Nagytiszteletű és Tekintetes Közgyűlésnek

alázatos szolgája

Nagy István s. k.

esperes.

Közgyűlés a jelentést tudomásul veszi, az abban foglalt elnöki intézkedéseket általánosságban helyben hagyja és megerősíti s a jelentést egész terjedelmében jegyzőkönyvbe iktatni rendeli. A jelentés 7. és 17. p. alatti elnöki intézkedések kiegészítéseül pedig a következőket határozza :

a) A 7. pont alatt esperes jelenti, miszerint az uj-létai egyház részére kölcsön pénzzel adósok kötvényeit behajtás végett átadta tiszti ügyész urnak. Erre vonatkozólag tiszti ügyész kijelenti, miszerint a kötvényeket átvette ugyan, de a peres eljárást nem fogantatosította, azon okból, mert a legtöbb kötvény-tartozás kevés összeget képviselvén s a községi bíróság által is behajt-

ható levén, szükségtelennek tartotta a peres eljárás megindítása által az adósok, esetleg az egyháznak felesleges költséget okozni.

Közgyűlés utasítja az új-létai egyház lelkészét, gondnokát és presbyteriumát, hogy a kisebb — 40 koronát meg nem haladó — összeggel adósok tartozásainak behajtását a községi bíróság útján eszközölje; a nagyobb összeggel adósok kötvényeit pedig, a peres eljárás megindítását elrendelő presbyteri végzés kapcsán tegye át egyházmegyei tisztii ügyészhez.

b) Az esperesi jelentés 17. pontja alatt foglalt azon elnöki intézkedést, mely szerint a bályoki új leány iskola megnyitása alkalmából, 200 korona egyházi közköltőnek 7 osztályba való kivetését — a beterjesztett iratok alapján — esperes ur megerősítette, közgyűlés tudomásul veszi ugyan, de mert az osztályba sorozásra vonatkozó presbyteri és egyházközségi gyűlések végzései közgyűlés elé nem lettek beterjesztve (egyh. törv. 18. §. c. pont)

felhívja esperes urat, hogy az említett okmányokat öszi egyházmegyei közgyűlés elé terjessze be, hogy a végleges megerősítés eszközölhető legyen.

4. sz. Az esperesi jelentés 18. pontja szerint, az álmósi lelkészi hivatalra egyhangu meghívás útján Könyves Tóth Sámuel poklosteleki lelkész választatott meg.

Közgyűlés a meghívást, mely az egyházi törvények rendelkezéseinek szigorú betartása mellett s a gyülekezet egyhangu óhajtása szerint történt, örömmel veszi tudomásul s Könyves Tóth Sámuel meghívott lelkészt — Isten áldását kérve működésére — hivatalában megerősíti.

5. szám. Az esperesi jelentés kapcsán, Dobozy Kálmán v. tanácsbíró indítványozza, miszerint jövőre az esperesi jelentés, valamint a gyűlés tárgysorozata sokszorosítottván, úgy a tanácsbírói és jegyzői karnak, valamint az összes lelkészeknek a gyűléseket megelőzőleg minden-

kor küldessék meg, egyszersmind kijelenti, hogy az esetben, ha a jelzett iratok hozzá, a gyűlést megelőzőleg legalább 14 nappal esperes által megküldetnek, ő nemcsak a sokszorosítást, hanem a szétküldést is készséggel fogja eszközölni, illetve eszközöltetni.

Közgyűlés az indítványt, mely hivatva van egyházmegyénk ügykezelésének ellenőrzését egy hatalmas lépéssel előbbre vinni s tanácskozásaink színvonalát magasabb fokra emelni, egyhangulag, lelkesedéssel elfogadja s midőn Dobozy Kálmán v. tanácsbíró urnak, a sokszorosításra és szétküldésre vonatkozó szives ajánlatáért őszinte köszönetét jegyzőkönyvileg is kifejezi, egyszersmind felhívja Nagyt. Esperes urat, miszerint már az őszi közgyűlésre beterjesztendő jelentését, valamint a tárgysorozatot kellő időben tegye át ajánlattevő tanácsbíró urhoz, hogy azok a gyűlést megelőzőleg mindenhová szétküldhetők legyenek.

6. szám. Olvastatott Főtiszt. Püspök urnak az esperesi karhoz intézett körlevele, melyben a konvent által is felkarolt egységes liturgia kérdésének a közgyűléseken leendő beható tárgyalására s ez ügyben való véleményadásra hívja fel az egyházmegyéket.

Kapcsolatosan olvastatott f. évi ápr. 20-án Székelyhidon tartott lelkészi értekezlet jegyzőkönyvének 1-ső száma melyben lelkészi értekezlet szükségesnek tartja és örömmel üdvözli az egységes liturgia behozatalát, azonban annak részleteibe nem bocsátkozik, hanem a következő javaslatot terjeszti elfogadás és a Főtiszt. és Méltóságos Egyházkerületi közgyűléshez felterjesztés végett, egyházmegyei közgyűlésünk elé:

„A liturgia egységének létesíthetése céljából, kéresék fel a Főt. és Mélt. Konvent, miszerint az 5 egyházkerület gyakorló lelkészeiből s theologiai tanáraiból alakítva, küldjön ki egy bizottságot, a mely bizottság egy püspök elnökle mellett — a történelmi fejlődés és az egyes egyházkerületekben meghonosodott gyakorlat, gondos tanulmányozása és kellő figyelembevételével — záros határidő alatt — készítsen egy új egységes liturgikus könyvet s azt küldje le a kerületekhez, illetve az egyház-

megyékhez véleményezés végett.“ — Lelkészi értekezlet különös figyelmébe kívánja ajánlani ezen közös bizottságnak, az urvacsora osztás és a temetési szertartás rövidítését.

Egyházmegyei közgyűlésünk a lelkészi értekezlet beterjesztett javaslatát, teljes egészében magáévá teszi és azt a Főtiszt. és Méltóságos Konvent elé terjesztés végett, egyházkerületi közgyűlésünkhöz tisztelettel felterjeszti.

7. szám. Olvastatott egyházkerületünk elnökségének főtiszt. Kiss Áron püspök s mélt. gr. Dégenfeld József főgondnok uraknak, az esperesi karhoz s ez uton az egyházmegyékhez intézett felhívásuk, a melyben a Debreczenben létesítendő prot. egyetem eszméjének propagálása s az eszme mielőbbi megvalósíthatása céljából egyetemi bizottságok alakítására szölitják fel az egyházmegyéket.

Egyházmegyei közgyűlésünk teljesen áthatva az eszme rendkívüli fontosságától s tudatában azon magasztos feladatnak, melyet a debreczeni prot. egyetem, ugy felekezeti és kulturális, mint különösen magyar nemzeti szempontból hivatva leend betölteni: örömmel és készséggel alakítja meg az egyetemi bizottságot s annak tagjaiul Marjai Péter és Végh József lelkészeket, Fráter Zoltán és Dobozy Kálmán világi tanácsbirákat megválasztja; egyszersmind felhívja már ez alkalommal is egyházmegyénk lelkészeit és egyházi elöljáróit, hogy a debreczeni prot. egyetem létesítésére, saját hatáskörükben is a leghathatósabbban közreműködni siessenek.

8. szám. Olvastatott főtiszt. és méltóságos Kiss Áron püspök urnak, a debreczeni főiskola tápintézetének segítése céljából, az egyházmegyékhez intézett felhívása.

Közgyűlés utasítja az egyházmegye kebelében levő összes egyházakat, hogy a debreczeni főiskola tápintézete javára, évi költségvetéseikbe vegyenek fel bizonyos — erejük és tehetségök-höz mért — összeget és azt minden évben a kanonika vizitáció alkalmával szolgáltatassák át az

egyházmegyei bizottság kezeihez ; egyben felhívja közgyűlés a lelkészeket és tanítókat is, hogy e nemes és jótékony intézmény fentartása és továbbfejlesztéséhez adományaikkal nyújtsanak segédkezet.

9. szám. Olvastatott Fényes Endre vil. tanácsbíró lemondó levele, melyben megrendült egészségi állapotára való tekintetből tanácsbírói tisztéről lemond.

Közgyűlés a legmélyebb megilletődéssel hallgatta távozni akaró szeretett tanácsbírájának lemondó levelében is megnyilatkozott kötelességtudását s érzetét, forró ragaszkodását egyháza s annak institutiói iránt, igaz szeretetét az egyház lelkészi s tanítói karával szemben.

Elveszteni egyik büszkeségünket, a tiszta, az igaz protestáns jellemnek egyik mintaképét, eme gondolat terhes ködként, zsibbasztólag nehezedett egyházmegyei közgyűlésünkre s mint midőn a mindent pusztító elemi csapás után a csüggedőknek a derülő ég szivárványa nyújt biztató reményt, úgy biztatta közgyűlésünket is a biztató remény, hogy talán felkértevén lemondása visszavonására, továbbra is magunkénak mondhatjuk őt. Eme reménytől áthatottan választott egyházmegyei közgyűlés, egyházmegyei gondnok Zsigó Endre elnöklete alatt egy küldöttséget, mely otthonában kereste fel a gyengelkedőt, ki előtt tolmácsolták az egyházmegye osztatlan ragaszkodását, tiszteletét, szeretetét s kérve kérték, hogy lemondásától álljon el s magas tudásának, lelkesedésének s szeretetének tökéjét kamatoztassa továbbra is közelebbről egyházmegyénknek, általában protestáns egyházegyetemünknek javára.

Küldöttség jelentése szerint Fényes Endre tanácsbíró ur könnyekig meghatva mondott köszönetet az egyházmegye reá nézve megtisztelő bizalmáért s lemondását a tanácsbírói állásról visszavonja s állásában megmarad ; több elfoglaltatással, nagyobb munkával járó számvevőszéki elnökségéről azonban lemond.

Közgyűlés jól eső örömmel veszi tudomásul küldöttség jelentését s Isten mindent megtehető kegyelmét kéri, hogy szeretett tanácsbiránkat körünkben minél hamarabb üdvözölhessük.

Közgyűlés Fényes Endre tanácsbíró urnak magas szárnyalásu lemondó levelét, jegyzőkönyvünk lapjain egész terjedelmében megörökíteni rendeli.

Nagytiszteletű és Tekintetes Egyházmegyei Közgyűlés!

Mély tisztelettel s élénk fájdalommal jelentem, hogy közel két év óta tartó súlyos szembetegségem s egészben megrendült egészségi viszonyaim miatt tanácsbírói tisztemről lemondok.

Hivatali szempontból tekintve elég volna ily röviden megválnom szeretett egyházmegyémtől, ámde én, ki érdemetlenül a rokonszenvnek és bizalomnak eléggé meg nem hálálható nyilvánulásait volt szerencsém több ízben tapasztalhatni, ily ridegséggel nem válhatok meg, mert ez tőlem hálállanság volna.

Nagytiszteletű és tekintetes egyházmegyei közgyűlés! Fájdalom, tényleg csak tíz évig szolgálhattam egyházaink ügyét, pedig forró vágyamat az képezte, hogy a talán hosszúra nyulandó életem egész folyamán rendelkezésére állhassak szeretett egyházmegyémnek. Oly helyzetbe jutottam azonban, mint a szobrász vagy festőművész, kik megalkották képzeletben eszméiket s lelkesülten munkálkodtak azok megtestesítésén, de a végzet nem engedte meg, hogy műveiket befejezhessék s annak szivük egész mélyéből örülhessenek, mert kihullott kezökből a véső, ki az ecset . . .

Én is megalkottam a szerény tehetségeimnek megfelelő keretet, melyet betölteni volt legfőbb vágyam. Nekem is voltak eszméim, melyek tettere buzdítottak, hogy azokat megvalósíthassam, de engem is az a balvégzet látogatott meg, mint a szobrászt, mint a festőművészt és számosakat az életben.

Engedje meg a Nagytiszteletű és tekintetes Egyházmegyei közgyűlés, hogy ez alkalomból a búcsu — részemről fájó — pillanatában röviden megemlékezhessen és elfogulatlanul rajzolhassam egyházi életünkben, tisztségem ideje alatt szerzett észleleteimet.

Midőn, mint kiküldött, az egyházak látogatását teljesítém, meglátogatva egyházmegyénk területén lévő összes egyházakat: az öröm, a megelégedés csak igen kis tért foglalt el szívemben, mert majdnem mindenütt megindító szegénységgel találkoztam, különösen iskoláinknál. Jelezzem-e a már kevés kivétellel minden egyháznál tapasztalható közönynek megdöbbentően nagy voltát? Mint szégyenfoltot megemlítsem-e a lelkészek, tanítók és egyház hiveink között gyakorta felmerülő aggasztó jelenségeket? Aggódniunk kell ugyanis jövőnk felett, midőn a rút anyagiasság azon nemtelen utra vezérel több hívünket, hogy a díjlevelekkel biztosított lelkészek és tanítókkal szemben merészen állást foglalnak s nem válogatva az eszközöket: minden lehetőt elkövetnek, különösen a lelkészi fizetések csorbitása céljából. Csoda-e aztán Nagytiszteletű és tekintetes Egyházmegyei közgyűlés, hogy lelkészeink és tanítóink élete folytonos küzdés a közönnyel, a szükkeblőséggel? Csoda-e nagyrészüknök végelkeseredése? . . . és csoda-e az, hogy az Isten igéinek fölszentelt hirdetői s az oktatás lelkes férfiai nem képesek a társadalmi színvonal oly magaslatára juthatni, hol lenniök kellene?!

Tovább megyek . . . Lehet-e kilátás s ha igen mikor tanügyünk fellendülésére ott, hol e célra a hivek mit sem fordítanak, hol az egy táblán kívül iskoláink legtöbbször tan- és szemléleti eszközök hiányoznak, hol a hivek nem hogy át volnának hatva az oktatás magasztos, egész életre kiható céljaitól, sőt a még fizikai munkára alig képes gyermekeiket az iskolától elvonva: saját céljaikra használják fel. Igaz, hogy a közoktatási törvény ennek megakadályozása tekintetéből viszonyilag elég szigorú rendelkezést tartalmaz, ámde az teljes mérvben csak ritka helyen nyer erélyes és következetes alkalmazást.

Van még egy segélyre rég idő óta váró nyílt seb. Ez a lelkészi nyugdíjak égetően sürgős kérdése. Méltóztatnak emlékezni erre vonatkozólag tett indítványomra, — egyhangulag fogadtatott az el s nemcsak országos érdeklődést kellett egyetemes egyházunknál, hanem annak létesíthetése céljából az illetékes tényezők s illetve testületek az alapvető lépéseket meg is tették. De megvalósulása, mint sok egyéb, késik ez is. Pedig számtalan eset bizonyítja, hogy az elaggott, az elesett lelkész, a saját és

családtagjainak fentarthatásáért kénytelen törődött testtel és sok esetben megtört lélekkel tovább s mindaddig szolgálni, a míg össze nem roskad, kihiva maga ellen hiveit, ki a felsőbb hatóságokat; türnie kell a kifogások, a támadások és megrovások egész özönét: mivel már nem tud hivatásának a közkivánalmak szerint megfelelni . . . És nem menekülhet! . . . nem vonulhat félre, hogy fiatal erő váltsa fel, mert kenyér nélkül nem maradhat. Rombolólag hat ez főként a hitéletre, valamint a tanügyre nézve is, mert az elaggott, magával majdnem tehetetlen lelkész, a felügyeletet hatékonyan nem gyakorolhatja, mivel ott a hol szükséges, a megkivántató erélylyel fellépni képtelen.

Nem keresem én egyházi haladásunk, fejlődésünk, izmosodásunk gátló okait az egyházpolitika terén, hol a vallási szabadelvűség elméletének szülöttjével: a felekezetenélküliség torz alakjával találkozunk, mely a nemzetközi szoczialisták táborához szegődik, hol a vallás és a hazaszeretet csak egyszerű fogalom. Hanem keresem vallásunk vértanuinak szellemét, mely századokon át élt minden protestans szivében, mely erőt adott a nemes daczra, lelkesített és kitartásra ösztönzött a hatalmi erőszak ellen és nem egyszer megvédte önkormányzati jogunkat, a hitbeli meggyőződés szentségét és a lélek szabadságát.

Keresem az áldozatkészség amaz oltárát, melynek éltető, összetartásra, egyházi előjáróink iránti tiszteletre buzdító lángját kioltani ellenségeink képesek nem voltak, mert őseinknek Kalvin vallása iránti rajongó szeretete csüggedést nem ismert. Türve, — szenvedve a börtön dohos legét, bizva, remélve csörgette lábain a bilincset és halált megvetve küzdött mind, mind a mi vallásunk és a hazaszeretet mint egységgé vált eszményért. . . . Most? . . . kialvóban a láng, — hidegül az oltár . . . kezd nagyon sötét lenni!

E reményfosztó jelenségek, ezek a mind mélyebbre ható sebek nagy fájdalommal tölték el szivemet s tisztí állásom tartama alatt mindig fokozódott bennem a vágy, hogy ott s a hol valamit tehetek a sötétség elűzésére, a gyors segélyt váró sebek enyhítésére, tisztemből folyó kötelességemet hiven teljesíthessem.

És a midőn eme vágyam lobogó ambícióvá alakult ki s a midőn már más téren elfoglalt állásomtól a közel jövőben megvándó leszek s így azon helyzetbe juthat-

nék, hogy erkölcsi erőm összeségét és még meglevő fizikai képességem egészét szeretett egyházmegyémnek szentelhessem: azok közt kell helyet foglalnom, kik már mitsem tehetnek.

A fájdalomtól áthatottan veszek tehát búcsút a mélyen tisztelt és nagyrabecsült egyházmegyémtől, megköszönve az irántam mindvégig tanusított bizalmat és jóindulatot, de nem adva fel a reményt arra nézve, hogy a gondviselés még visszavezérel, vissza oda, hol s a mely körben legörömetesebb voltam.

Mély tisztelettel maradtam, ajánlva magamat a Nagytiszteletű s tekintetes Egyházmegye előttem legnagyobb értékű emlékébe s kérve bocsánatát, hogy az utóbbi időkben tisztemnek meg nem felelhettem.

Kelt Székelyhidon, 1904. április hó 20-án.

Alázatos szolgája:

Fényes Endre

egyh.-m. vil. tanácsbíró.

10. sz. Fényes Endre világi tanácsbíró számvevőszéki elnökségéről lemondván, közgyűlés mély sajnálattal veszi tudomásul megváltozhatatlan akaratát s a számvevőszék megteremtése körül kifejtett buzgó ténykedéséért, s annak több éven keresztül való tapintatos vezetéséért hálás köszönetet szavaz s egyben a választást a megüresedett elnöki állásra megejti.

Közgyűlés egyhangu lelkesedéssel Babós János világi főjegyzőt választja meg a számvevőszék elnöki tisztének vezetésére, ki a bizalmat megköszöni s az állást elfogadja.

11. sz. Dobozy Kálmán világi tanácsbíró tisztelettel kérdezi Esperes urat, mi oka annak, hogy a már 2 év óta elválasztott világi aljegyző Fáy András hivatalát még mindég nem foglalta el; lett-é értesítve megválasztása felől, avagy nem akarja elfogadni azt?

Esperes ur jelenti, hogy nem tudván Fáy András lakását, — ki pár év óta külföldön tartózkodik, — nem értesíthette.

Közgyűlés felkéri s felhívja Esperes urat, hogy kipuhatván 15 nap alatt hozzá nagyon közelben lakó rokonánál Fáy András lakhelyét, hívja fel tisztének elfogadására, mit ha netalán nem fogadna el, felhatalmazza az elnökséget közgyűlés, miszerint a szavazást a világi aljegyzőségre azonnal rendelje el.

12. sz. Vecsey Sándor, számvevőszékünknek nt. Esperes ur által telkért s megbizott elnöke, beterjeszti számvevőszékünknek az 1903. évi számadások megvizsgálása alkalmával felvett jegyzőkönyvét.

Közgyűlés a jelentést teljes egészében tudomásul veszi s az egyházmegye jegyzőkönyvében kinyomatni rendeli, a számvevőszék jogkörébe tartozó egyéb rendelkezéseket megerősíti; a nagyobb hátrányokkal feltüntetett egyházak komolyan figyelmeztetnek, miszerint feltüntetett közalapi s közigazgatási hátrányaikat ez év nov. 1-ig mulhatatlanul kifizessék. Esperes ur felhivatik az érdekelt egyházakat kötelességük teljesítésére figyelmeztetni, kimondván felhívásában a presbyteriumra az anyagi felelősséget is. Ha jelzett felhívása sem vezetne a kívánt eredményre, nov. 1-én a közigazgatási hatóság közbejöttével kiméretlenül hajtassa be a feltüntetett hátrányokat a presbyteriumon, ezen eljárás követendő saját egyházával is, mely kötelességének mikénti teljesítéséről számolni tartozik a canonica visitációnak. Felkéretik Esperes ur, hogy ez irányban tett intézkedéseiről jelentését az egyházmegyei gyűlésre terjeszsze fel.

Nagytiszteletű s Tekintetes egyházmegyei Közgyűlés!

Nagytiszteletű Esperes ur 53/904. sz. hivatalos levelében azzal bizott meg, hogy Tekintetes Fényes Endre számvevőszéki Elnök ur helyett hívjam össze a számvevőszéki ülést, mivel nevezett elnök ur azt betegsége miatt nem teheti.

Alantírott e felhívás folytán márczius 24-ikére össze is hívtam a számvevőszék tagjait Szekelyhidra s a gyűlést megtartottuk Bányay László egyh. megyei számvevő,

Végh József, Papp Gusztáv, Kalas István köri számvevők jelenlétében. A margittai kör számvevője, tiszteletes Molnár Mihály ur elmaradását gyenge egészségi állapotára hivatkozva, kimentette, de a körből hozzá beküldött s általa megvizsgált számadásokat beküldte, azon kijelentéssel, hogy a számadások rendben vannak s helybe hagyhatók. Köréből csak a margittai egyház nem terjesztett be számadást.

Első sorban Bányai László egyházmegyei számvevő terjesztette elő az egyházmegyei házi segélypénztár és országos közalapi számadásról szóló számvevői jelentését. Mindkét rendbeli számadást helyesen vezetettnek jelezvén: Vecsey Sándor pénztárnok részére a felmentvényt, az 1903. évi számadásokra vonatkozólag, megadni véleményezi, mi a számvevőszéki gyűlés által meg is adatott.

Jónak látja azonban a számvevőszék a Nagytiszteletű és Tekintetes egyházmegyei közgyűlés figyelmét felhívni arra, hogy némely egyháznál ugy a közigazgatási, mint közalapi tartozás igen felszaporodott, s e tekintetben sürgős intézkedést kér a Nagytiszteletű s Tekintetes egyházmegye részéről. Ilyen hátrányosak a következő egyházak:

1. Álmosd:	közigazgatási hátránya	382 K. 08 fillér.
"	közalapi	104 " — "
2. Kécz:	közigazgatási	134 " 90 "
"	közalapi	30 " — "
3. Uj-Léta:	közigazgatási	442 " 42 "
4. Vajda:	"	171 " 65 "
5. Keserü:	közalapi	502 " — "
6. Kóly:	közigazgatási	33 " 92 "
"	közalapi	96 " 20 "
7. Margitta:	"	400 " — "
8. Sz.-Imre:	"	298 " — "

Ezekon kívül több egyház hátrányos egy-egy évi járulékkal.

Ugyancsak egyházmegyei számvevő előterjeszti a papi könyvtár számadását, melyet helyesen vezetettnek talált s Papp Gusztáv pénztárnoknak a felmentvényt megadni javasol, mit a számvevőszék meg is adott,

Ugyancsak egyházmegyei számvevő előterjeszti a köri számvevők egyházaiból betérjesztett számadásokat, melye-

ket helyesen vezetetteknek talált s helybenhagyandónak nyilvánított.

Végh József, a mihályfalvai kör számvevője, a körében levő egyházi számadásokat helybehagyhatóknak jelezte. A körből minden egyház betérjesztette számadását rendes időben.

Papp Gusztáv, a diószegi kör számvevője jelenti, hogy köréből Szent-Imre és Csokaly nem terjesztett be számadást. Kakad, magtári számadást nem terjesztett be. Köri számvevő ur megbízott, hogy a kakadi egyházi Elöljáróságot hívja fel, hogy magtári számadását a presbyterium által megvizsgálva és aláírva mielőbb küldje be. Uj-Léta, köri számvevő ur által felhívandó, hogy számadását a számvevői észrevételek és utasítások szerint helyesbitse s így terjessze be a köri számvevőhöz.

Álmosd magtári számadása helyesbités végett szintén vissza adatott.

A diószegi körből a többi egyházak számadása helybe hagyatott.

Kalas István, a székelyhidi kör számvevője jelenti, hogy körében az egyházi számadások mind rendben vannak s lényegtelen megjegyzésekkel helybe hagyattak.

Ezekben kívántam röviden körvonalozva számvevőszéki gyűlésünkről jelentésemet a Nagytiszteletű s Tekintetes egyházmegyei közgyűlés elé terjeszteni.

Tisztelettel.

Asszonyvására, 1904. márczius.

alázatos szolgája:

Vecsey Sándor,

ev. ref. lelkész.

sz. sz. elnök helyettes.

13. sz. Egyházmegyei lelkészi gyámintézet közgyűlése tudomásul vétel végett bejelenti, miszerint Szathmári Sándor gyámintézeti pénztárnok 1903. évi számadása, ugy kezelő választmány, mint gyámint. közgyűlés által megvizsgáltván, minden tételeiben nyugtákkal s ellennyugtákkal igazolva s kifogástalan pontossággal vezetve helyesnek találtatott s részére a felmentvény a szokásos fentartások mellett megadatott.

Egyházmegyei közgyűlés a Szathmári Sándor gyámintézeti pénztárnok részére megadott felmentvényt helyeslőleg tudomásul veszi s a beterjesztett számadás főbb tételeit feltüntető kimutatást jegyzőkönyvébe kinyomatni rendeli.

Az érmelléki ev. ref. egyházmegyei lelkeszi gyámintézet
1903. évi számadása főbb összegekben.

I. B e v é t e l.

	kor.	fill.	kor.	fill.
1. Az 1902. évi zárlat szerinti fő- összeg	76767.	39		
2. Kötvény kamat 1903. évre	6118.	29		
3. Kötvény késedelmi kamat	190.	40		
4. Évjáradék kamat	33.	93		
5. 1903. évi évjáradék	60.	—		
6. Államsegély 1903. évről	1070.	—		
7. Baldácsi alap 1903. évről	90.	80		
8. Lelk. nyugdíj alapra adomány:				
Fényes Endre urtól	4.	—		
Fráter Zoltán „	8.	—		
Konrád László „	4.	—		
Dobozy Kálmán „	4.	—		
Dr. Babós János „	8.	—		
Drávetzky Béla „	8.	—		
Magyari Miklós „	4.	—		
9. Orsz. lelkeszi gyámilletékbe: résztvényes lelkészek	449.	05		
10. Orsz. lelkeszi gyámilletékbe: nem résztvényes lelkészek	713.	26		
11. Az 1903. évben kiadott kölcsön után kötvény bevétel	8310.	—		
12. Az érmihályfalvai takarékb betett összeg után betétkönyv	5335.	83		
13. Az érmihályfalvai ker. bankba betett összeg után betétkönyv	23.	92		
Összes bevétel:	99202.	87		

szóval: kilenczvenkilencz ezer kettőszázkettő kor. 87 fillér.

II. Kiadás.

	kor.	fill.	kor.	fill.
1. Gyámdíjba fizettetett	5102.—			
2. Kezelési költség	1007.—			
3. Iroda és bélyegköltség	32.78			
4. „Magyar Szó“ részvényeiért	25.—			
5. Országos gyámintézetbe fizet- tetett	2591.61			
6. Érmihályfalvai tak.-ba tétetett	5335.83			
7. Érmihályfalvai keresk. bankba nyugdíj alap	23.92			
8. Kötvényre kölcsön adatott	8310.—			
9. Szabó Mihály lelkésznek vissza- fizettetett	26.03			
Összes kiadás:	22454.17			

szóval: Huszonkettő ezer négyszázötvennégy kor. 17. fill.

1903. évi összes bevétel	99202.87
1903. „ „ „ kiadás	22454.17
1903. decz. 31-iki zárlat	76748.70

Összehasonlítás az előző évi zárlattal:

	kor.	fill.
1. Az 1902. évi decz. 31-iki zárlat	76767.39	
2. Az 1903. évi decz. 31-iki zárlat	76748.70	
Fogyás:	18.69	

III. Vagyon kimutatás 1903. decz. 31-én.

	kor.	fill.	kor.	fill.
1. Kötvény kölcsön tőke	67133.45			
2. Régi kamat hátrány	2460.66			
3. Kamat 1903. évről fennmaradva	2045.39			
4. Késedelmi kamat 1903. évről fennmaradva	148.13			
5. Érmihályfalvai takarékbetét	3136.56			
6. Érmihályfalvai keresked. bank betét	254.90	75179.09		
7. Évjáradék hátrány	1545.45	1545.45		
8. Készpénz	24.16	24.16		
Összes vagyon 1903. decz. 31-én:		76748.70		

Költség előirányzás az 1904. évre.

I. BEVÉTEL.

	kor.	fill.	kor.	fill.
1. Az 1903. évi zárlat főösszege	767	48.70		
2. 67133 K 8% kamata	5370.54			
3. Takarékok betétek 5% kamata	169.50			
4. Államsegély	1070.—			
5. Baldácsi alap	90.—			
Összes bevétel:	83448.74			

II. KIADÁS.

Gyám díjasoknak és pedig:

1. Szöke Jánosné	540.—		
2. Fazekas Mihályné	540.—		
3. Szikszay Józsefné	340.—		
4. Szikszay Dezső	200.—		
5. Péterfi Lajos árva	300.—		
6. Ember Józsefné	400.—		
7. Nagy Péterné	400.—		
8. Béressy Dánielné	400.—		
9. Lipcsei Pálné	300.—		
10. Bajza Antalné	540.—		
11. Tatai Krisztina	134.—		
12. Simon Emma	134.—		
13. Kovács Józsefné	134.—		
14. Thamássy Lajosné	540.—	4902.—	
Kezelési költség és pedig:			
15. Pénztárnok díjja	767.—		
16. Három ülnök díjja	90.—		
17. Jegyző díjja	50.—		
18. Ügyvéd „	100.—		
19. Iroda átalány	20.—		
20. Nyomtatvány, bélyeg	30.—	1057.—	
21. Országos gyámoldába fizetendő	1000.—		
22. „ „ 15 nem résztvevő lelkész államsegé- lyéből per 27 K	405.—	1405.—	
23. Lelk. nyugd. alpra tőkésítendő	187.—	187.—	
Összes kiadás:		7551.—	

	kor.	fill.
Az 1903. évi bevétel főösszege .	83448.74	
Az 1903. évi kiadás főösszege .	<u>7551.—</u>	
Előirányzott zárlat 1904. évre:	75897.74	

Összehasonlítás az előző évi zárlattal.

Az 1903. decz. 31-iki zárlat . .	76748.70
Az 1904. évi előirányzott zárlat .	<u>75897.74</u>
Mutatkozó fogyás:	850.96

14. szám. Olvastatott az érmelléki ev. ref. egyházmegyei lelkészi gyám és nyugdíjintézet f. évi ápr. 20-án Székelyhidon tartott közgyűlésének 2-ik száma, amint következik:

„Esperes elnök jelenti, miszerint Szathmári Sándor gyámintézeti pénztárnok, megrendült egészségére való tekintetből, f. évi febr. havában hozzá intézett levelében, a gyámintézeti pénztárnokságról lemondott s kérte a pénztárnok választás mielőbbi megejtését. E lemondás következtében esperes, mint a gyámintézeti közgyűlés elnöke a választást elrendelte s a szavazatlevelek felbontásával megbízott küldöttség jegyzőkönyvi jelentése szerint, a beadott 21 érvényes szavazat közül 20 szavazattal Végh József érsemjéni lelkész lett gyámintézeti pénztárnoknak megválasztva.“ „Gyámintézeti közgyűlés a legőszintébb részvétellel értesül általánosan tisztelt és szeretett pénztárnokának, nagytt. Szathmári Sándor urnak betegségéről s a legigazabb sajnálattal veszi tudomásul, ez okból származott azon elhatározását, hogy a gyámintézeti pénztárnokságtól — 13 évi áldásos működése után — megválíék s midőn távozó pénztárnokának gyámintézetünk érdekében kifejtett önzetlen és odaadó buzgalmaért s az intézetet ujjáteremtő munkásságáért, őszinte és hálás köszönetét jegyzőkönyvileg is kifejezi, egyszersmind kéri, hogy gyámintézetünk ügyeit f. évi szept. haváig — a mely időszakban vette át ő is a pénztárt elődjétől — legyen szíves vezetni s akkor számoljon át utódjának Végh József urnak, kinek pénztárnokká választatását helyeslőleg veszi tudomásul.“

„Szathmári Sándor gyámintézeti pénztárnok szívesen

megigéri, — tekintettel javuló egészségére — hogy a gyámintézet ügyeit szeptemberig vezetni fogja.“

Egyházmegyei közgyűlésünk, gyámintézeti közgyűlés jelentését, mindkét irányban tudomásul veszi.

15. szám. Szathmári Sándor gyámintézeti pénztárnok megrongált egészségére való tekintetből, az országos lelkészi gyámintézet pénzeinek kezelése alóli felmentését s a megbízatásnak más egyénre ruházását kéri.

Közgyűlés öszinte részvétellel vesz tudomást Szathmári Sándor gyámintézeti pénztárnok egészségének megrendüléséről s midőn őt az országos lelkészi gyámintézet járulékainak további kezelése alól felmenti, egyszersmind a jelzett intézet érdekében kifejtett tevékenységeért, ügybuzgalmaért köszönetét jegyzőkönyvileg is kifejezi.

16. szám. Az országos lelkészi gyámintézet pénzügyeinek egyházmegyénk kebelébeni kezelésével.

Közgyűlés Végh József érsemjéni lelkészt s megválasztott gyámintézeti pénztárnokot bizza meg, utasítván őt, hogy az országos lelkészi gyámintézet ügyeire vonatkozó iratokat, s általában az egész ügykezelezést, mielőbb vegye át.

17. szám. Olvastatott az érmelléki ev. ref. egyházmegyei lelkészi kar által f. évi ápr. 20-án Székelyhidon tartott értekezlet jegyzőkönyvének 6-ik száma, melyben rámutatva azon sérelemre, melyet a politikai hatóságok automómiánkon ejtettek akkor, amikor egyházi főhatóságaink megkerülésével, fegyelmi vizsgálat terhe mellett kötelezték felekezeti tanítóinkat a képviselő választók összehíratására: kéri értekezlet egyházmegyei közgyűlést, hogy e sérelem orvoslása végett keresse meg egyházkerületi közgyűlésünket.

Egyházmegyei közgyűlésünk teljesen magáévá teszi a lelkészi értekezlet fent kifejtett nézetét s jegyzőkönyvi kivonatban megkeresni határozza a főtiszt. és méltóságos Egyházkerületi közgyűlést, miszerint legfőbb egyházi hatóságunk, konventünk sérelmi bizottsága előtt az esetről

jelentést tevén, hasson oda, hogy a sérelem sürgősen orvosoltassék.

18. szám. Olvastatott az egyházmegyei lelkészi értekezlet jegyzőkönyvének 7-ik száma, a mint következik:

„Több lelkésztársunk szóvá tette, hogy az iskolai mulasztók megbüntetésére kiadott miniszteri utasítás, a lelkészek helyzetét hiveikkel szemben megnehezítette, — amikor az iskolaszékek kell kimérni a mulasztókkal szemben a büntetés fokozatát.“ (Lásd mulasztási kimutatás 7/2 minta.)

„Lelkészi értekezlet felkéri egyházmegyét, hogy hasson oda az egyházkerületen, hogy a lelkészekre nézve ezen kellemetlen helyzet megszüntetlenség s vagy a régi, vagy pedig egy újabb, a czélnak megfelelő intézkedés fogatosittassék.“

Egyházmegyei közgyűlésünk teljesen igazoltnak látja a lelkészi karnak a fent jelzett sérelemes miniszteri utasítás elleni felszólalását s elismeri, hogy most midőn a lelkészek a szociálista izgatás folytán különben is minden működési téren erős, nem ritkán kiméretlen és igazságtalan támadásoknak vannak kitéve, midőn sok esetben, csupán az iskola mulasztási kimutatásoknak illetékes helyre juttatásáért is a lelkész kénytelen sokszor éles szemrehányásokat elszenvedni: a bírság kiszabásával járó odiumot — a többi keserőségek mellé — valóban nem vállalhatja magára a lelkészi kar. Teljes tisztelettel kéri azért egyházmegyei közgyűlésünk, a Főtisz. és Méltóságos egyházkerületi közgyűlést, méltóztassék oda hatni tekintélyének egész súlyával, miszerint az iskolamulasztók megbüntetésére kiadott miniszteri utasításnak a bírság kiszabására vonatkozó része a felekezeti iskolaszékekkel szemben, mielőbb töröltessék.

19. sz. Az érmelléki ev. ref. egyházmegye lelkészi kara beterjeszti f. hó 20-án Székelyhidon tartott értekezlete jegyzőkönyvének 8. számát, a következőkben:

„Olvastatott a felső-borsodi ev. ref. egyetemes lelkészi értekezlet elnökségétől, Vadászi Pál esperes és Szuhay

Benedek főjegyző által kibocsátott felhívás, melyben felhívják az egyes egyházmegyék figyelmét azon sérelemre, a melyet a reformátusok és lutheranusokból alakított közös bizottság követett el, a midőn az 1848. XX. t.-czikkről szólva, a lelkészi fizetésről említést sem tesz s így hallgatólagosan beleegyezik 1600 korona lelkészi fizetésbe. A felső-borsodi lelkészi értekezlet, a lelkészek fontos hivatását, munkáját, társadalmi állását, a kor igényeit tekintetbe véve, állást kíván foglalni a közös bizottság felfogása ellen s a lelkészi fizetés minimumát 2400 koronában kívánja megállapíttatni. Hogy ezen óhajtás sikerüljön országos mozgalomra volna szüksége, mit csak akkor érhet el, ha úgy a református, mint a lutheránus egyházmegyék csatlakoznak a mozgalomhoz és egy ellen küldöttség szervezéséhez, két vagy több tag küldésével hozzájárulnak.

Lelkészi értekezlet örömmel fogadja a felhívást, mint a mely eszmét már régóta táplál s felkéri Marjai Péter és Végh József lelkésztársakat, hogy ezen küldöttségbe képviseljék egyházmegyénket.“

Közgyűlés a lelkészi értekezlet határozatát úgy a küldöttségben való részvételre, mint a küldöttek megválasztására nézve, helyeslőleg veszi tudomásul, egyszersmind utasítja házi pénztárnokot a küldöttek uti költségeinek fedezésére. Jelen jegyzőkönyvi szám a felső-borsodi egyházmegye esperesével Nt. Vadászi Pál ural közlendő.

20. sz. Az érmelléki ev. ref. egyházmegye lelkészi kara beterjeszti f. hó 20-án Székelyhídon tartott értekezlete jegyzőkönyvének 10-ik számát, a mint következik:

„Végh József lelkésztársunk előadja, hogy több egyházból lelketlen szocziálista izgatók buzdítására, kérvényt intéztek a vallásügyi miniszterhez, melyben egyházokat, iskolájokat felajánlják az államnak s ezen az alapon az egyházi adó fizetést megtagadják. A kérvényt a miniszterium leküldi felsőbb hatóságainkhoz — a nélkül, hogy valami intézkedést a kérvényre rávezetne — honnan visszakerül az illető egyház lelkészéhez, mint helytelenül és alaptalanul felterjesztett kérvény.“

„Végh József lelkésztársunk indítványozza, hogy kérnénk fel Marjai Péter lelkésztársunkat, kérné fel interpellációban a vallásügyi minisztert, hogy az ilyen kérvé-

nyekre, mint a melyek oly sok egyház és lelkész nyugalmát dulták már fel: vezettesse rá, hogy mint helytelenül és alaptalanul felterjesztett kérvény, kérvényezőknek visszaadatik.“

„Lelkészi értekezletünk teljesen magáévá teszi Végh József indítványát és tisztelettel felkéri Marjai Péter lelkészársunkat, hogy e tárgyban intézzen interpellatiót a vallásügyi miniszterhez.“

Közgyűlés helyeslőleg veszi ugyan tudomásul, a lelkészi értekezlet e tárgyban tett intézkedését, amennyiben azonban az „egyházak államosítására“ vonatkozólag, magán egyének által a vallásügyi miniszteriumhoz benyújtott s onnan minden végzés rávezetése nélkül visszaküldött kérvények miatt, a lelkészek minden alkalommal kellemetlenségeknek, gyanúsításoknak és méltatlan rágalmaknak voltak és vannak kitéve: sokkal fontosabbnak tartja ez ügyet, mintsem hogy azt egy interpellációval — habár annak szükséges voltát is elismeri — rendezni lehetne.

Teljes tisztelettel kéri azért egyházmegyei közgyűlésünk a Főtiszt. és Mélt. Egyházkerületi közgyűlést, méltóztassék egy feliratban felkérni a Nagyméltóságu Vallás és Közoktatásügyi Miniszter urat, hogy a lelkészi és tanítói állások államosítására vonatkozólag, — magán egyének által, hivatalon kívül — felterjesztett kérvényekre, az elutasító végzést és annak indokát rávezetett ki kegyeskedjék.

21. sz. Olvastatott lelkészi értekezletünknek Papp Gusztáv diószegi lelkész tanulmánya alapján a próba énekeskönyv megbirálása felett alkotott véleménye.

Közgyűlés felterjesztett véleményt teljes egészében magáévá teszi s azt mint egyházmegyei véleményt a kerületre felterjesztetni határozza, köszönetet szavazván a nagy gond s szakértelemmel szerkesztett munkálatért Papp Gusztáv lelkésznek.

22. sz. Olvastatott tanügyi bizottság elnökének jelentése a mint következik:

Nagytiszteletü Egyházmegyei Közgyűlés!

A dékáni látogatás ez idén egyházmegyénk minden körében elvégeztetett s iskoláink — az érmihályfalvai kivételével, mely járvány miatt zárva volt, — mind meglátogattattak.

A beérkezett látogatási jegyzőkönyvekből következő, habár ujonnan felmerült nagyobb hiányok nem constatálhatók is, de viszont előhaladás sem igen constatálható; egyházmegyei tanügyünk állapota a stagnáló tó képét mutatja; évről-évre jóformán ugyanazon jelenteni valónk van, némely hiányok és hibák, amelyekről pedig a tanügyi bizottság ismételt ízben is jelentést tett, sőt a nagytiszt. egyházmegye határozatot is hozott, — még mindig fennforognak, mintha megszüntetésükre nézve semmi intézkedés nem történt volna.

Ilyen például, hogy néhány tanítónk minden képesítés nélkül működik már évek óta s közülök némelyek többszöri sürgetés dacára még osztályvizsgáik letételében sem haladnak előre, nemhogy oklevél megszerzésén igyekeznének. Ha pusztán humánus szempontból tekintjük is a dolgot, épen ő irántuk s jövőjük érdekében való kötelességünk őket e tekintetbeni kötelességök teljesítésére szorítani, addig míg még fiatalok, míg vizsgáik letételére a lehetőség meg van. Mi lesz belőlök s némelyiknek máris meglevő családjából, ha beáll az az idő, midőn iskoláink elegendő képesített tanerővel rendelkeznek? De ettől eltekintve a törvény világos rendelkezése s a népnevelés érdeke sem enged itt hosszabb elnézést.

A tanítás eredménye tekintetében is ugyanaz a jelenteni valónk, mint az előző években. Míg tanítóink tulajnyomó nagy része szorgalommal és hivatással teljesíti kötelességét, még mindig van egynehány iskolánk, melynek felmutatott eredménye a legleszállítottabb igényeket sem elégíti ki, vagyis elégtelen. Ilyen ezuttal is a kokadi s a szalacsi kisebb fiu iskola, melyekhez ujabban még a csokalyi, a félegyházi fiu- s több fontos tárgyból az ujlétai fiu iskola csatlakozik.

Félegyházán a leány iskolában földrajz ez évben sem tanittatik és pedig a tavaly felhozott ok miatt, hogy t. i. „nincsen térkép“ s bár a mult évi egyházlátogatóság azon utasítást adta, hogy a helyzet nyomoruságával megalkudva,

addig míg az egyház térképet vehet, az a fiu iskolából időnként átkölsönöztessek s így e mellözhetetlen tárgy legalább összevonva taníttassék — ez a modus vivendi tekintetbe nem vétetett.

Mint kitünő iskolák megemlitendők: a bályoki fiu, a margittai nagyobb fi-, a székelyhidi nagyobb leány,- a nagy-létai nagyobb leány- s az érsemlyéni fiu iskola s ezeken kívül is — hála istennek — számos, igen derék, jó iskolánk van. Piskolton és Ottományban az iskola járvány miatt hónapokon keresztül zárva volt, de a tanító mindkét helyen nagy szorgalommal pótolta az akaratlan mulasztást, úgy hogy a látogatás idején már mindkét helyen egészen jó eredménnyel állottak elő.

Az iskoláztatás terén — ha a jegyzőkönyvekből helyesen következtetek — javulás tapasztalható, a mennyiben a növendékek a tankötelesek számához képest mindenütt elegenden járnak fel; panasz e tekintetben csak a margittai leánytankötelesek iskoláztatása ellen tehető, hol csak 3 osztály van s 135 tankötelesből csak 69, tehát jóformán csak a fele jár fel. Itt a leány gyermekek valóban mostoha elbánásban részesülnek a fiukkal szemben: míg amazoknál 128 tanköteles számára 2 tanító s 6 osztály, addig a leányoknál — kik pedig még valamivel nagyobb számmal vannak — csak 1 tanító s 3 osztály áll rendelkezésre. Nem lehetne-e ezen nagy bajon a Kiskerekiben követett s ujabban, — mint látom — Székelyhidon is megkísérelt rendszerrel segíteni, mely szerint az iskolák vegyesekké alakíttatván át, a növendékek a 3 tanító keze alatt 2—2 osztályba sorozva egyenlően volnának feloszthatók. De hát persze az a tandíj! az a tandíj! A leány gyermekek iskoláztatásának ezen elhanyagolása a fiukéval szemben tapasztalható — bár nem ily nagy mértékben — Diószegen és Álmosdon is. Előbbi helyen talán már a legközelebbi jövőben javítható lesz a helyzet az által, hogy Jankafalván a már készülő állami iskola felállításával a jankai tankötelesek kivonulnak a diószegi iskolából, minek folytán az 5-ik leányosztály felállítható lesz, a nélkül, hogy az iskolák tulsufoltak lennének. Álmosdon azonban úgy látszik a két nem közötti aránytalanságnak csak azon vélemény az oka, hogy a „leánynak nem kell a tudomány“, mert míg a fiuk 84-en járnak fel, a leányoknál a *tankötelesek* száma is csak 52-ben van

kimutatva, e nem természetes különbségre már tavalyi jelentésünkben is rámutattunk.

Székelyhid — mint az imént említém — iskolái beosztásában változtatást tett oly módon, hogy az eddigi 1—2. oszt. fiu és leányiskolákat, egy 1-ső osztályu és egy 2-ik osztályu vegyes iskolákká változtatta át. E rendszer még nem levén kipróbálva a változtatás helyessége felett véleményt mondani ezuttal — azt hiszem — idő előtti volna s az irás ama szavai alapján: „mindeneket megpróbáljatok stb“ a székelyhidiak kísérlete egyelőre helyben hagyhatónak látszik előttem.

De nem volna helyes tovább fentartani a Bagamérban fennálló beosztást, melynek hátrányos voltára már mult évi jelentésünkben is rámutattunk s melynek megváltoztatására — ha jól emlékszem — a nagytiszt. egyházmegyei közgyűlés fel is hívta a helyi iskolaszéket. Itt az összes tankötelesek száma 303, ebből a nagyobb fiu és leány iskolában 90—90 növendék van, a kisebb vegyes iskolákban pedig 123, s a három iskolában a 303 növendékből 125 van a 2-ik osztályban, vagyis a növendékeknek jóval több mint egyharmada 2-ik osztályos. És ez minden évben ilyenformán van, úgy, hogy e rendszer mellett a létszám majdnem $\frac{1}{4}$ része folytonosan ismétlő. Ez idő szerint van a nagyobb fiiskolában 42 második osztályos, a nagyobb leányiskolában 33, a kis vegyes iskolában pedig 50. De mi szükség van a nagyobb iskolákban 2-ik osztályra, ha van külön 1-ső, 2-ik osztályu iskola; nem sokkal jobb és szükségesebb volna-e a helyett a 6-ik osztályok beállítása, mint a hogy a gyermekek egy része 2 esztendeig vesztegeljen a 2-ik osztályban? A köri dékán urnak ezen itt visszaadott nézetét magam is teljes mértékben osztom s a népnevelés érdekében tekintetbe venni kérem.

Ezek mellett némely iskoláinkban a tulnagy létszám akadályozza a tanítás sikeres eredményét. Ilyen első sorban a micskei, hol már 178-ra emelkedett a tankötelesek száma s 154 gyermek jár egy tanító keze alá. Bizony ez a szám 2 teljes iskolára való volna! Tulzsfolt még a diószegi 1—2-ik osztályu fiiskola, hol 139, a bogyoszlói, hol 136, az albisi, hol 133 s a szentmiklósi, hol 128 a tanköteles. Nagy dicséret illeti bizony az illető iskolák vezetőit, hogy ilyen létszámok mellett is megállja iskolájuk

a színvonalat, sőt a diószegi és albisi kitünő eredményü-
nek mondható!

Ezzel szemben mint örvendetes haladás említendő, hogy Bályokon az eddigi 1 iskola mellé még 1 állított s így e helyen most már külön 5 osztályu fiu- és leányiskola van.

Az iskolai rendtartás tekintetében megjegyzés tétetett az értarcsai iskolára, hol a növendékek fokozatos előmenetele nincsen meg, az 1-ső osztályban 8—10 éves gyermekek vannak; a tanító most, ottani hivataloskodásának kezdetén komolyan felhivandó, hogy valamikép az Ujlétán elkövetett rendszert meg ne honosítsa itt is, mert akkor az eddig elég jó tarcsai iskola megromlik.

Álmosdon október közepén, Kokadon október végén kezdődik az iskola, a mi kipótolhatlan veszteség, mert épen azt az időt veszítik el az 1-ső félévből, a mikor még hosszabbak lévén a napok, lehetne valamit csinálni. Tótiban pedig az hat zavarólag és hátráltatólag, hogy az 1-ső osztályu növendékek 3 fajta ABC-t, a nagyobb osztályok pedig 2 fajta olvasókönyvet használnak; hogy lehetne így módszeresen és eredménynyel tanítani?

Ezek után még a főbb statisztikai adatokat vagyok bátor röviden előterjeszteni az 1902/3. évről, még pedig a következőkben:

Az 1902/3. tanévben működött egyházmegyénkben 64 tanító, kik közül férfi 57, nő 7; ezek közül fiukat tanít 21, leányokat 18, vegyesen: 25; közülök képesített 56, nem képesített 8, állandó 57, ideiglenes 7. A tanítók évi javadalma együtt 64,433 korona. Tanítási eredmény tekintetében megfelelő 60, nem megfelelő 4. (Az előbbi kitünő, jeles stb. osztályozás helyett az egyh. ker. tanügyi bizottság most így osztályoz, a mi helyes is.) Mindennapi tanköteles fiu 3002, leány 2986. Ebből az egyház iskolájába járt fiu 2702, leány 2543; felsőbb tanintézetbe fiu 8, leány 6, más felekezetü, állami vagy községi iskolába 101 fiu, 106 leány; iskolába járt összesen fiu 2811, leány 2655, összesen 5466, iskolát idő előtt elhagyott fiu 77, leány 157; iskolába soha nem járt fiu 114, leány 174, összesen 288, a mi a tankötelesek számának 4·8%-a, így tehát — ha a számoknak hinni lehet — e tekintetben javult a helyzet, mert a mult évben az iskolázatlanok száma majdnem 6% volt. Ismétlő iskola köteles volt fiu

1288, leány 1190, együtt 2478; ebből az egyház iskolájába járt 1090, más tanintézetbe 506, iskolába járt tehát 1596, iskolába nem járt 882, vagyis a tankötelesek 35%-a. Iskoláztatásra fordított egyházmegyénk 67,938 K 48 f-t, ebből államsegély 7821 K. A statisztikai iv 2 fontos utolsó rovata, t. i. hogy mennyi értékű ingatlan és ingó vagyont fordítunk iskoláztatásra, az egyes egyházak gyűjtőívének hiányos kitöltése miatt nem volt összegezhető.

Tisztelettel

B.-Diószegen, 1904. április 5-én.

Papp Gusztáv,

tanügyi biz. elnök.

Tanügyi bizottság elnökének, mint mindenkor, úgy ez alkalommal is nagy gonddal készített s egyházmegyénk tanügyi állapotát hiven feltűntető jelentését, közgyűlés tudomásul veszi s jegyzőkönyvünkben egész terjedelmében kinyomatni rendeli.

Felhívja egy alkalommal közgyűlés tanügyi biz. elnökét, miszerint az egyházmegyének az egyes iskoláknál tapasztalt hiányok vagy mulasztások pótlására, illetve helyrehozására vonatkozó végzéseit figyelemmel kísérve, jövőben mutasson rá jelentésében mindazon esetekre, a melyekben az egyházmegye határozata érvényesítve nem lett.

23. szám. Tanügyi bizottság elnökének jelentéséből, valamint a tanügyi bizottság f. évi ápril 12-én Székelyhidon tartott ülése jegyzőkönyvének 1-ső számából megütközéssel vesz tudomást egyházmegyénk a kakadi iskola szomorú állapotáról, a hol a tanító ez alkalommal sem mutatott fel a tanítás terén kielégítő eredményt s tekintve hogy az ismételt figyelmeztetés, intés hasztalannak bizonyult.

Közgyűlés az 1903. szept. 22-én tartott gyűlés jegyzőkönyvének 6. szám c) pontja alatt hozott határozat értelmében, Mikó József kakadi tanító ellen, a fegyelmi vizsgálatot elrendeli s annak foganatosításával Nagyt. esperes urat megbizza.

24. szám. Tanügyi bizottság f. évi ápr. 12-én tartott ülése jegyzőkönyvének 1-ső számában felhívja egyh.-m. közgyűlés figyelmét a margittai leányiskolában tapasztalt azon abnormis állapotra, miszerint 135 leány tanköteles közül csak 69 jár iskolába s ezek is — szégyenére közoktatási állapotainknak — három osztályra vannak beosztva; valamint a Bagamérban tapasztalt azon érthetetlen állapotra, miszerint ott, bár I—II. osztályu vegyes iskola van, mégis a felső iskolákban a II. osztály ismét szerepel, minek aztán az a következménye, hogy ott a növendékek nem juthatván el a 6-ik osztályba, teljes népiskolát nem végezhetnek: kéri tanügyi bizottság e rendellenes állapotok lehető megszüntetését.

Közgyűlés megbizzza a kánonszerű egyház látogatást teljesítő küldöttségeket, miszerint az egyházlátogatás alkalmával a jelzett helyeken az ügyek állását behatóan megvizsgálván, hasson oda, hogy a rendellenes állapotok mindkét helyen mielőbb megszüntelve legyenek.

25. szám. Tanügyi bizottság f. évi ápr. 12-én tartott ülése jegyzőkönyvének 3-ik számában a statisztikai adatok pontos beszolgáltatására kéri utasítani a lelkészeket.

Közgyűlés a kérelemnek helyt adva, utasítja a lelkészeket, miszerint a statisztikai kimutatás előkészítéséhez szükséges adatokat, az erre vonatkozó rovatos ívek vétele után, haladéktalanul küldjék be tanügyi bizottság elnökéhez.

26. szám. Tanügyi bizottság f. évi ápr. 12-én tartott ülése jegyzőkönyvének 4. számában, hivatkozva azon általánosan tapasztalt tényre, hogy a juniusban tartatni szokott egyház látogatások alkalmával sok helyen már alig lehet növendékeket találni az iskolában: kéri egyh.-m. közgyűlést, hogy a nyári Canonica visitatio jun. 10-ig végeztessék be, annyival inkább, mert ha akkora valamelyik tanító a kiszabott tananyagot el nem végezte, azután már ugy sem végzi el; a hol pedig elvégezte ott a növendékek kényszer utjáni együttartása egészen felesleges.

Közgyűlés a kérelemnek a kifejtett indokok alapján helyt ad s felhívja az egyházlátogatást teljesítő küldöttségeket, hogy a látogatást legkésőbb jun. 10-ig végezzék be.

27. szám. Az érmelléki ev. ref. tanítóegyesület be-
terjeszti f. évi ápril 5-én Székelyhidon tartott gyűlése
jegyzőkönyvének 4-ik számát s annak kapcsán a tanító
egyesület által egyhangulag elfogadott következő határo-
zati javaslatot:

„Kéressék fel Nagytiszteletű egyházmegyénk
s Főtiszteletű egyházkerületünk útján a Főtisz-
teletű és méltóságos konvent, mint legfőbb egy-
házi hatóságunk, hogy az új fizetés kiegészítési
törvény életbeléptetését megelőzőleg, minden
kántor-tanító fizetését hivatalból választassa két-
fele, olyan arányban, mint a hogy azt az 1891.
évi 43. t.-cz. 4. §-a rendeli, illetve a hogy azt
már a közoktatásügyi miniszternek az 1893. évi
29,751. sz. rendelete értelmében a közigazgatási
hatóság szétválasztotta; tekintélye súlyával pedig
hasson oda a magas kormánynál, hogy az or-
szággyűlés az új fizetés kiegészítési törvény meg-
alkotásakor az 1893. évi 26. t.-cz. 8. §-át he-
lyezze hatályon kívül s egyuttal mondja ki, hogy
a kántori jövedelem mellékkereset s mint ilyen
a fizetés-kiegészítés alkalmával tanítói fizetésnek
nem vehető.

Egyházmegyei közgyűlésünk a javaslatot
teljes egészében elfogadja, magáévá teszi s azon
kérés mellett terjeszti fel a Főtiszt. egyházkerü-
leti közgyűlés elé, miszerint azt a Főtiszt. és
méltóságos konventhez pártolólág felterjeszteni s
annak keresztülvitelét előmozdítani méltóztassék.

28. szám. Tanítóegyesület jegyzőkönyvének 7. sz. a.
beterjeszti a tanítógyámolda részére néh. Papp Gábor es-
peres által öröktökeül adományozott 400 koronáról szóló
számadását, mely szerint a tőke 8%-a kamatozás mellett
van elhelyezve s az 1903. évi kamatok 8—8 koronán-
ként 2 ny. tanító és 2 özv. tanítóné segélyezésére for-
dítottak.

Tudomásul vétetik.

29. szám. Több újabban bekebelezett tanító eskü-
tételre a beszüntetett vasuti közlekedés miatt nem jelen-
hetvén meg.

Kimondja közgyűlés, miszerint a hivatalos esküt azoktól az őszi közgyűlés alkalmával fogadja el s már ezuttal felhívja érdekletteket, miszerint újabb behívás elvárása nélkül jelzett gyűlésen eskütételre jelentkezzenek.

30. szám. Olvastatott kéczy lakos, volt egyházigazgató Ladányi Péter 2 rendbeli panasz kérvénye, melyek egyikében lelkész s tanító ellen, másikában tanító ellen emelt súlyos s fegyelmi vétséget képező vádakat.

Közgyűlés a beadott vádiratokat panaszlótaknak felelettel céljából kiadja s felhívja vádlottakat, miszerint 8 napon belül elkészített védelmüket a vizsgálat megejtése végett kiküldött bizottság egyh. elnökéhez nt. Marjai Péter tanácsbíróhoz küldjék be, ki is ennek a megtörténte után, bizottsági tagtársa: Dobozy Kálmán vil. tanácsbíróval egyetértőleg megállapítja a vizsgálat idejét, mit közöl úgy vádló, mint vádlottakkal. Ha a lejáratott vizsgálat eredménye követeli, az esetben felhivatik esperes, összehívni az időszaki bíróságot is.

A vizsgálati költségek teljesítésére az elmarasztalt fél köteleztetik.

31. szám. Értarcsáról több presbyter aláírásával Erdélyi Gyula tanító ellen emeltetik panasz s vád, mely kérelem szövegezése azonban több pontjában érinti a lelkészt is s őt sem hagyja gyanusítatlanul.

Közgyűlés a panasz megvizsgálására Bányai László s Dobozy Kálmán tanácsbírókból álló bizottságot küldi ki, kiadva gyors feleletadásra vádlottaknak a panaszlevelet, melyre elkészített válaszukat jelen végzés vételétől számított 8 nap alatt tartoznak Bányai László kiküldött bizottsági taghoz juttatni, ki is Dobozy Kálmán tagtársával együtt megállapítja a vizsgálat idejét, értesítvén arról úgy vádlottakat, mint panaszlottakat.

Ugyanezen ügygyel kapcsolatosan felhivatik esperes ur, hogy a hozzá tarcsai lelkész által benyújtott s önmaga, valamint Aszalós Sándor igazgató ellen fegyelmi vizsgálatot kérő felter-

jesztéseit bocsássa szintén a Tarcsára kiküldött bizottság rendelkezésére, mely bizottság felhivatik ez irányban is kiterjeszteni vizsgálatát. Mint a kécsi ügynél, úgy itt is a szükséghez képest időszaki bíróság összehívása elrendeltetik. A felmerülendő vizsgálati s esetleg bírósági költségek megfizetésére, a vizsgálat során elmarasztalt fél köteleztetik.

32. szám. Olvastatott a kécsi ev. ref. egyház kérelme, melyben tökesegélyért benyújtott s egyházmegyénk által első helyen felterjesztett kérvényének, soronkívüli tárgyalását kérelmezi.

Közgyűlés a kérelemnek örömmel tenne eleget, azonban a konvent ama határozata, mely által a felterjesztett kérvények sorrendjét nem változtathatja meg, minden közbelépést s felterjesztést feleslegessé tesz.

33. szám. Az asszonyvásári ev. ref. egyház betervezi iskolájának államosítása céljából összehívott egyháztanács s egyházközségi közgyűlésen felvett jegyzőkönyvek kivonatait.

Közgyűlés már most fájdalommal látja az asszonyvásári ev. ref. egyház ezen törekvését, midőn legföltettebb kincsünk egyikéről, felekezeti iskolánkról akar lemondani, minthogy azonban jelen felterjesztésből csak az egyik szerződő fél intentióit, feltételeit ismerjük, a másik fél az állam feltételei s kívánalmai teljesen ismeretlenek, közgyűlés ezuttal jelen ügy érdemleges tárgyalásába nem bocsátkozik, hanem felhívja az egyházat, hogy majd midőn az állam a maga kívánalmait véglegesen szövegezi, csak akkor forduljon kérelmével az egyházmegyéhez, mely méilegelvén a nyerendő előnyöket, esetleges veszteségeket, hozhatja meg ítéletét.

34. szám. A margittai ev. ref. egyház pártolás végett betervezi Vallás- és közokt. miniszter urhoz intézett kérvényét, melyben az 1893-ban eszközölt tanítói javadalom becsléseknek a változott viszonyoknak megfelelő helyes-

bitését, továbbá iskolaügyeinek korszerű ujjászervezését s a tanítói fizetések kiegészítése czéljából 1082 korona 64 fillér államsegély engedélyezését kéri.

A nagy gonddal szerkesztett, az egyház s iskolák szomorú, ma már tarthatatlan viszonyait megczáfolhatatlan bizonyítékokkal — 18 darab melléklettel — feltüntető memorandum, mint a mely a margittai iskolaügy mizériáit mindenekben egyházmegyénk felfogása szerint világítja meg s mint a mely megjelöli az egyedüli mentőirányt, a mi végelpusztulástól megszabadíthatna egy ily népes, de szegény, különféle nemzetiségek közé ékelt s elvitázhatatlanul magyar nemzeti missiót teljesítő egyházat, — közgyűlésünk által a tegmelegebb ajánlattal pártolólág terjesztik fel Biharmegye tek. közigazgatási bizottságához s onnan a nagyméltóságu vallás- és közokt. miniszter urhoz.

35. szám. Olvasatott Dobó Gyula margittai tanító kérelme, melyben felkéri egyházmegyei közgyűlést, miszerint tekintélyével hasson oda, hogy már a canonica visitatio alkalmával is több ízben kifogásolt, nem tanítóhoz méltó lakása legalább egy szobával kibővítették.

Egyházmegyei közgyűlés utasítja a margittai egyháztanácsot, hogy úgy a kérvényező Dobó Gyula, mint a szintén meg nem felelő Bod Lajos-féle lakás kibővítése iránt haladéktalanul intézkedjék; kisebb, szegényebb egyházak által adott, a kor kívánalmainak megfelelő s tanítóhoz méltó lakások által ne engedje megszégyeníteni magát. A tett intézkedések s átalakítások ellenőrzésére felhivatik a canonica visitatio, jelentések ez ügyben bekértevé.

36. szám. Olvasatott a nagyváradí ev. ref. leány-internatus igazgató bizottságának 1903. évi június hó 6-án tartott üléséről felvett jegyzőkönyv kivonata, a mely szerint az internatus igazgatónőjévé megválasztott özv. Bögös Lajosné a választást elfogadta.

A közgyűlés ezt tudomásul vette.

37. szám. Olvastatott a nagyváradai ev. ref. leány-internatus igazgató-bizottság elnökségének az 1902/1903-ik iskolai évről szóló évi jelentése, a melyben az internatus szellemi és anyagi állapotát ismerteti.

A közgyűlés örömmel győződött meg a jelentésből arról, hogy az intézet szellemi tekintetben magas színvonalon áll és egyuttal örömmel vette tudomásul azt is, hogy anyagi állapota annyira kielégítő, hogy jótékonyt is képes gyakorolni.

38. szám. Olvastatott a nagyváradai ev. ref. leány-internatus 1903/1904-iki iskolai évre szóló költségelőirányzata, mely szerint a bevétel 14732 koronában, a kiadás 14570 koronában irányoztatván elő, e szerint 162 korona maradvány lenne.

Helyeslőleg tudomásul vétetett.

39. szám. Olvastatott a nagyváradai ev. ref. leány-internatus igazgató-bizottságának 1904. évi február hó 4-én tartott üléséről felvett jegyzőkönyv kivonata, mely az intézet pénztárainak 1903. évi számadásaira vonatkozik. E szerint az 1903-ik év végén a különböző pénztárak állása a következő volt:

a) a házi pénztár	5101	kor.	78	fill.
b) a gyűjtő pénztár	30572	„	72	„
c) tanítónőképző intézeti pénztár	30072	„	32	„
d) az alapítványi pénztár:				
Ritoók-alap	3823	„	66	„
Ullmann-alap	1587	„	12	„

A közgyűlés az ismertetett számadást helyeslőleg tudomásul vette és a pénztárnoknak a felmentvényt a maga részéről is megadta.

40. szám. Olvastatott a Nagyváradon felállítandó tanítónőképző-intézet ügyében működő nagybizottságnak 1904. évi márczius hó 3-án tartott üléséről felvett jegyzőkönyve, a mely szerint az intézeti épület felépítéséhez alapul a Bartha Mór által készített tervet fogadta el, a jegyzőkönyvben jelzett módosításokkal és indítványozza, hogy az építkezésnek a f. évi szeptember hó 1-ig való

keresztülvitelére s e célból az árlejtésnek idejében leendő meghirdetésére és az építési szerződésnek utólagos jóváhagyás feltétele mellett leendő megkötésére a tervrajz elkészíttetésére kiküldött bizottság jogosíttassék fel; s végül az egyházmegyét az iránt keresi meg, hogy a tanszékek felállításának biztosítása céljából minden kihasználható forrást igénybe vevén, a hozzátartozó egyházközségeknél is vigye keresztül, hogy ezek az osztályba sorozás szerint reájok eső összeget állandóan és kötelezőleg vállalják el.

A közgyűlés a nagybizottság ama határozatához, a mely szerint az intézeti épület felépítéséhez a nagybizottság által felvett jegyzőkönyvben foglalt módosításokkal a Bartha Mór által készített tervet fogadta el, hozzájárul; s egyuttal felhatalmazza a tervrajz elkészíttetésére kiküldött bizottságot, hogy az építkezés keresztülvitele céljából idejében árlejtést hirdessen, az építkezést f. évi szeptember hó 1-ig foganatosítsa és az építési szerződést az egyházmegye utólagos jóváhagyásának feltétele mellett a vállalkozóval kösse meg. Kijelenti azonban a közgyűlés, hogy eme felhatalmazásból a már általa eddig elvállalt kötelezettségeken felül az egyházmegyére több teher nem járulhat; s tekintettel arra, hogy ugy maga, mint egyházközségei a tervezett cél érdekében mindazon áldozatot meghozták, a melyet anyagi erejük megengedett, sem maga nem ígérhet több segélyt, sem az egyházközségeket nem buzdíthatja arra, hogy a tanszékek fentartásának biztosítása céljából szükséges pénzösszegnek osztályba sorozás szerint reájok eső résznek állandó fizetését kötelezőleg vállalják magokra. Azonban ismételve, melegen ajánlja az egyes egyházközségeknek, hogy a mennyire csak anyagi erejük engedi, adakozzanak a magasztos célra. — Az esperes megbizatik, hogy e határozatot a nagybizottság elnökségével közölje.

41. szám. Olvastatott annak a szerződésnek a másolata, melyben a nagyváradi ev. ref. egyház a n.-váradi ev. ref. leánynevelő intézetnek ajándékozta a nagyváradi 416. sz. tkvi betétben foglalt ingatlan egyrészét abból a

czélból, hogy az által az intézeti épület felépítését lehetővé tegye.

A közgyűlés a nagyváradi ev. ref. egyház áldozatkészségét tanusító ajándékozást örömmel veszi tudomásul.

42. szám. A kakadi ev. ref. egyházközség presbyteriuma az ingyen szolgálatoknak készpénzzé változtatására vonatkozó határozatát jóváhagyás végett beterjeszti.

Tekintettel arra, hogy a szolgálatok megváltására vonatkozó határozat nem lett az egyházközségi közgyűlés elé terjesztve jóváhagyás végett, ennél fogva a tervezet azzal az utasítással adatik vissza az egyházközségi elöljáróságnak, hogy azt határozathozatal végett terjeszse az egyházközségi közgyűlés elé és ha az elfogadta, akkor terjessze fel az egyházmegyéhez jóváhagyás végett.

43. szám. Az ujlétai ev. ref. egyházközség a felszaporodott terhek törlesztése céljából pótdadó kivételét határozta el öt évre; az erre vonatkozó presbyteri és egyházközségi határozatot, valamint a kivétési tervezetet jóváhagyás végett bemutatja.

Tekintettel arra, hogy a tervezett pótdadó az egyházközség építkezéséből származó adósságok fedezésére szolgál, a közgyűlés a beterjesztett pótdózási tervezethez hozzájárul és egyuttal elismerését nyilvánítja az egyházközség tagjainak amaz áldozatkészségért, a melyet egyházuk fentartása körül e határozat hozatalával tanusítottak.

44. szám. Az ujlétai ev. ref. lelkész az iránt emelt panaszt, hogy Erdélyi Gyula értarcsai ev. ref. tanító az egyházmegyei bíróság 1903. évi szeptember 22-én hozott 4-ik számú határozatának mai napig sem tett eleget, és ugyan ő utasítást kér a tanyán lakó szülék gyermekeinek az iskolai órák elmulasztása esetében követendő eljárásra nézve.

A közgyűlés Erdélyi Gyula tanítót komolyan figyelmezteti, hogy az említett határozatban foglalt meghagyásnak a törvényes következmények terhe alatt tegyen eleget; egyuttal értesíti a folyamodó lelkészt, hogy a mely szülő a felhívásra meg nem jelenik, annak gyermeke mulasztása, mint igazolatlan, tekintendő; jövőre pedig utasítatik, hogy ilyen kérdésekben az espereshez forduljon.

45. sz. Egyházkerületi képviselőkül egy évi megbizatással :

Közgyűlés megválasztja, rendes tagokul :
Marjai Péter egyházi, Fényes Endre világi tanácsbirákat; póttagokul: Fráter Zoltán v. tanácsbirót és Végh József egyházi jegyzőt.

46. sz. Az egyházmegyei időszakai tanács az 1904. évre következőleg alakittatik meg ; rendes tagok: Szathmári Sándor, Bányai László egyházi-, Fráter Zoltán világi; póttagokul: Vecsey Sándor egyházi, Fényes Endre és Dráveczky Béla világi tanácsbirák.

47. sz. A kánonszerű egyházlátogatás teljesítésével megbizatnak :

a) A székelyhidi körben: Nagy István esperes és Zsigó Endre egyházmegyei gondnok.

b) A diószegi körben: Vecsey Sándor egyházi és Fráter Zoltán világi tanácsbirák.

c) A mihályfalvai körben: Marjai Péter egyházi és Dobozy Kálmán világi tanácsbirák.

d) A margittai körben: Bányai László egyh. t. biró és Magyar Miklós egyh. m. ügyész.

48. sz. A jegyzőkönyv hitelesítésével megbizattak: Fráter Zoltán világi, Bányai László egyházi tanácsbirák, Fazekas Imre egyh. főjegyző és Végh József egyházi jegyző.

Az 1—8. 13—20. 22—28. 45—48. számokat jegyzette: Fazekas Imre egyh. m. e. főjegyző.

A 36—44. számokat és a bírósági ülés 1—2 számait jegyzette: Dr. Babós János v. főjegyző.

A 9—12. 21. 29—35. számokat jegyzette: Végh József egyh jegyző.

Hitelesített :

Bagamérban 1904. május 6.

Fasikas Imre,

egyh. m. főjegyző.

Végh József

e. jegyző.

Bányai László,

Fráter Zoltán,

BIRÓSÁGI ÜGYEK.

Jegyzőkönyv :

felvétel Székelyhidon 1904. évi ápril hó 21-én az érmelléki ev. ref. egyházmegye bírósági üléséről.

Jelen voltak: Nagy István esperes, Zsigó Endre egyházmegyei gondnok, mint elnökök, Vecsey Sándor, Bányai László, Szathmári Sándor, Marjai Péter, Fazekas Imre egyházi tanácsbírák; Fráter Zoltán, Drávetzky Béla, Dobozy Kálmán világi tanácsbírák, Magyar Miklós ügyész, Dr. Babós János jegyző.

1. sz. E. Nagy Sándor és társai diószegi lakosok kérvénye a kólyi határban fekvő szőlő birtokuk után a kólyi ev. ref. egyházközség által reájok kivetett egyházi adó ellen.

Minthogy a kólyi egyházközségtől beszerzett adatokból kitünőleg, a kérvényezőkre kivetett adó összeg nem haladja túl a hasonló ingatlanul bíró kólyi egyházközségi tagok adójának 25%-át ennél fogva egyházmegyei bíróságunk mint közigazgatási bíróság, a kérelmet elutasítja.

2. sz. Tóth Miklós szalacsi ev. ref. tanító panasza Takács Zsigmond lelkész dékán ellen.

Nagy István esperes mint elnök Tóth Miklós panaszt felhívja, hogy panaszát adja elő, majd vádlott Takács Zsigmondot hívta fel nyilatkozat tételre. Mindketten szóbeli nyilatkozatukat a beterjesztett írásbeli nyilatkozatuk tartalmával egyezően adták elő. Miután a tanács tagjai sem vádoltához, sem panaszoshoz újabb kérdést intézni nem kívántak, elnök a tárgyalást befejezte.

Az ügyész által előterjesztett indítvány, meghallgatása után, egyházmegyei bíróságunk mint fegyelmi bíróság következőleg

ítelt :

Az egyházmegyei bíróság Takács Zsigmond g.-petrii ev. ref. lelkészt, az egyh. törv. 301. §-ának 8. és 10. pontjaiba ütköző fegyelmi eset miatt vétkesnek nyilvánítja és ezért a 303. §. a) pontja értelmében intésre itéli.

Megokolás.

Takács Zsigmond lelkész beismerte és élő szóval is megerősítette azt, hogy a szalacsi ev. ref. iskolát az 1903. évi kánonszerű egyház látogatás alkalmával kiküldött lelkésztársa Szathmári Sándor egyházmegyei tanácsbíró nélkül, egyedül látogatta meg. Már az a ténye is fegyelmi esetet képez, mert ő csak kiküldött társával együttesen volt jogosítva a kánonszerű iskola látogatást végezni s mivel azt egyedül teljesítette, ez a ténye az egyh. törv. 301. §-ának 8. pontjába ütközik. Törvény ellenes eljárását továbbá azzal tetézte, hogy az iskola látogatás alkalmával, saját előadása szerint, egy iskolás gyermeket kitérdepeltetett, egy másikat pedig nyakon ütött. Oly cselekményt követett el ez által, mely által egyházas állását és tekintélyét megsértette. (Egyh. törv. 301. §. 10. pont) Enyhítő körülménynek vette a bíróság azt, hogy vádlott az utóbbi cselekményt ingerültségében követte el s hogy büntetve még nem volt; ellenben súlyosító körülménynek tekintette azt, hogy cselekményével az egyházi törvényeket kétszeresen is megsértette. Ezért a büntetés kiszabásánál a 303. §. a) pontját tartotta alkalmazandónak.

Mely ítélet a felek előtt kihirdettétvén panaszos és vádlott abban megnyugodott és eszerint az jogerőre emelkedett.

T Á R G Y M U T A T Ó.

1. Esperes elnök a gyűlést megnyitja.
2. A gyűlés a jelenlevők összeszámolásával megalakul. Meg nem jelentek távolmaradása igazoltatik.
3. Esperesi jelentés, és azokból folyó határozatok, két pontban.
4. K. Tóth Sámuel Álmosdra meghívott lelkész, hivatalában megerősítettik.
5. Dobozy Kálmán v. tanácsbíró indítványa, az esperesi jelentés sokszorosítása tárgyában, elfogadtatik.
6. Az egységes liturgiáról az egyházmegyei vélemény egyház kerületre felterjesztetik.
7. Egyetemi bizottság megalakítottatik.
8. A debreczeni főiskola tápintézete javára, az egyházak évi segély adására, a lelkészek és tanítók adakozásra felszólíttatnak.
9. Fényes Endre v. tanácsbíró ur lemondása folytán, hozzá egy bizottság küldetik, lemondásának visszavonását kérni. — A lemondó levél jegyzőkönyvbe veendő.
10. Számvevőszéki elnöknek Dr. Babós János egyh. m. v. főjegyző megválasztatik.
11. Esperes felhivatik a világi aljegyzői állásnak — az esetben ha megválasztott Dr. Fáy András ur el nem fogadná — betöltése iránti intézkedésre.
12. Számvevőszéki elnök jelentése tudomásul vétetik, s jegyzőkönyveztetni rendeltetik.
13. Gyámintézeti számadás tudomásul szolgál s főbb tételei jegyzőkönyvbe veendők.
14. Szathmári Sándor gyámpénztárnok lemondása fájdalmas, — Végh József pénztárnokká választatása helyeslőleg tudomásul vétetik.
15. Szathmári Sándor gyámpénztárnoknak az országos lelkészi gyámintézet ügyeinek kezeléséről lemondása fájdalmas tudomásul szolgál.

16. Az országos lelkészi gyámintézet pénzügyeinek kezelésével egyházmegyénk kebelében, Végh József érsemjéni lelkész megbizatik.

17. Autonomiánkon ejtett sérelem, orvoslás végett egyházkerületi közgyűléshez felterjesztetik.

18. Az iskolamulasztók birságolására kiadott miniszteri rendeletnek, a felekezeti iskolaszékekkel szembeni hatályon kívül helyzetetésére, egyházkerület felkératik.

19. A lelkészi fizetés minimumának megállapítására összehívandó küldöttség tagjai megválasztatnak.

20. Lelkészi értekezlet jegyzőkönyvének 10. száma, egyházkerülethez pártolás végett felterjesztetik.

21. Énekeskönyv ügyében elfogadott vélemény, kerületre felterjesztetik.

22. Tanügyi bizottság elnökének jelentése tudomásul vétetvén, kinyomatni rendeltetik.

23. Mikó József kakadi tanító ellen a fegyelmi eljárás elrendeltetik.

24. A margittai leány és bagaméri kisebb fiiskola abnormis állapotának megvizsgálására, egyh. látogató küldöttség figyelme felhivatik.

25. A tanügyre vonatkozó statisztikai adatok pontos beszolgáltatására lelkészek utasítatnak.

26. A kanonika vizitáció jun. 10-ig bevégeztessék.

27. Tanítói egyesület javaslata, a kántor-tanítói jövedelmek kétféle választása tárgyában, kerülethez pártolólag felterjesztetik.

28. Tanító egyesület gyámpénztári számadása tudomásul szolgál.

29. Ujjonnan választott tanítók, őszi közgyűléseni eskütételre utasítatnak.

30. Ladányi Péter kéczi lakos vádlevele, vádlott lelkész és tanítónak feleletre kiadatik, s a vizsgálat fogantositására bizottság küldetik.

31. Ér-tarcsai panaszosok vádlevele, vádlottaknak felelet végett kiadatik s a vizsgálat megejtésére küldöttség választatik.

32. Kéczi egyház töke segély kérvénye — fel nem terjeszthető.

33. Az asszonyvásári egyház iskolájának államosítására vonatkozó kérvénye, további eljárás végett visszaadatik.

34. A margittai egyh. iskola ügyének rendezése céljából államsegélyre a legmelegebben ajánltatik.

35. A margittai egyház, tanítóinak tisztességes lakásadására utasittatik.

36. N.-váradai internatus igazgatónő választása, tudomásul szolgál.

37. A N.-váradai ev. ref. leányinternátus igazgatóságának jelentése tudomásul vétetik.

38. A N.-váradai leányinternátus 1904. évi költség-előirányzata tudomásul vétetik.

39. N.-váradai leányinternátus 1903. évi számadása tudomásul vétetik.

40. A N.-váradai tanítónőképző intézet, építésére vonatkozó tervezet helyben hagyatik; a tanszékek felállítására nézve az egyh. községek adakozásra felhivatnak.

41. A N.-váradai ev. ref. egyház, ingatlan adományozása a leánynevelő intézet részére, örvendetes tudomásul szolgál.

42. A kakadi egyház, szolgálmány megváltására vonatkozó kérvénye, pótlás végett vissza adatik.

43. Az ujlétai egyház pótadó kivetése helyben hagyatik.

44. Erdélyi Gyula volt ujlétai tanító az 1903. sept. 22-iki, 4. sz. egyh. m. végzés betartására utasittatik.

45. Egyházkerületi képviselők megválasztatnak.

46. Időszaki tanács megválasztatik.

47. Kánonszerű egyházlátogató küldttőségek megválasztatnak.

48. Jegyzőkönyv hitelesítésére bizottság neveztetik.

Birósági ügyek :

1. Nagy Sándor s társai diószegi lakosok kérvénye a kólyi egyh. részére való adózás ellen, visszautasittatik.

2. Tóth Miklós szalacsi tanító Takács Zsigmond lelkész dékán elleni panasza ügyében ítélet hozatik.

Kiadta: *Fazekas Imre,*

egyhm. e. főjegyző.

